

Bez Valného Výsledku: NA VÝSTAVIŠTI

V roce 1960 byl ustaven podnik zahraničního obchodu „Brněnské Veletřhy a Výstavy – BVV“, který se ujal veškerého provozu Výstaviště, dosud řízeného v Praze sídlícím podnikem „Brněnské vzorkové veletřhy“, a jeho sídlem se stalo Brno. Znamenalo to znovu personálně obsadit valnou část zaměstnanců (ne každý chtěl za prací do Brna, žádný div), a tak se stal vedoucím úseku propagace můj starý známý a kamarád dr. Jiří Vondráček, jeden ze zakladatelů Haškovy Lipnice a jeden z hrstky poradců divadla Večerní Brno, kde jsem od jeho začátku spolupracoval. Jiří mi nabídl práci propagačního referenta a poměrně lehce mě přesvědčil, že to stojí za zkoušku. Byl rok 1960, měl jsem za sebou účast na moskevské výstavě, takže jsem po dovolené (týden Mamaia a týden v černohorském Sutomore; to jsem byl poprvé v Jugoslávii) nastoupil do nenápadné vily v Hlinkách 104, kde propagační útvar sídlil.

V tu dobu už bylo po druhém Mezinárodním strojírenském veletrhu a osazenstvo si mohlo vydechnout – pro nástup nováčka čas přímo ideální. Společnost, ke které jsem přibyl, věru nebyla leccjaká: Karel Pavlík, dřívější ředitel Výstaviště, jeho komiliton JUDr. Zdeněk Fiala, všestranná JUDr. Milada Kratochvílová, Vladimír Rybička, před válkou proletářský básník Valja Rudekin, mj. byvší asistent režiséra Gustava Machatého, světově známého režiséra filmu Extaze, dále bafovec Ota Pekárek, se kterým jsem sdílel kancelář. Řadu dalších, externistů jsem měl poznat časem v praxi. Paní a dívek nebylo mnoho, ale v práci se vyznaly a neználkům uměly být ku pomoci („Víš co, já to radši najdu sama, bude to rychlejší.“)

Úkoly jsem dostával od šéfa podle jeho úvahy, postupně jsem zkoušel leccos. Takže jsem záhy doškobrtal na práh prvního průšvihů. Dostal jsem k vyřízení urgenci v italštině, kde si jistá redakce stěžovala, že pro nás otiskla inzerát, ale nedostala dosud zapláceno. Snaha zjistit, jaká je skutečnost, byla marná. Sestavil jsem tedy stručný přípis, že nám o věci není nic známo, a byl jsem s konceptem odeslán za překladatelem dr. Urbanem, aby věc oblékl do hávu italského. Stalo se. Ale až jsem si překlad přečetl, zjistil jsem, že se omlouváme za opomenutí a vyrovnáme vše obratem. Zajisté to stálo za poděkování. Dr. Urban nic neřekl a uvedl věc zcela utajeně na pravou míru, protože o záležitosti věděl potřebně a o mně prozatím nic. Od oné příhody vím, co je *omissione dispiacevole*. Zvláště mi utkvěly poslední dvě slabiky: věru, že na suverenitě taková příhoda jednomu moc nepřidá.

Bylo ovšem na čase připravovat se na veletrh příští, už třetí v pořadí, a nachystat veškeré propagační potřeby, od plakátů a odznaků přes dárkové předměty a katalogy až po informativní tiskoviny pro vystavovatele. Tak jsem

se setkal s výtvarníky i výrobci nejrůznějších věcí a návrhů, o kterých běžný návštěvník většinou vůbec neví. Výtvarník Jarmil Klecker například využil faktu, že veletržní rok nesl letopočet 1961, což se dalo číst stejně i vzhůru nohama, stačilo u jedniček zůstat u formy 1961, aby vznikl jedinečný oboustranný odznak. Nevím, zdali moje tehdejší kuřácká neřest přispěla k faktu, že jsem byl vyslán do Kutné Hory zajistit Veletržní cigarety, tehdy pro každý veletrh zvlášť vyrobené a k dostání jakožto trochu svátečnější kuřivo v běžném prodeji. (Nemýlím-li se, měl je pro veškeré hosty k dispozici i sekretariát ústředního ředitele.) Tabákovou výrobu jsem do té doby neviděl, ta kutnohorská by tehdy bývala měla mít adresu SEDLEC u Kutné Hory. Pokud mě paměť nešálí, byla – přinejmenším zčásti – umístěna buďto těsně vedle nebo přímo v budově sedleckého kláštera a balíky tabákových listů zrály v refektáři. Provoz byl plně mechanizovaný a snad i zdravotně bezpečný díky odsávání prachu. Jednání bylo krátké a úspěšné, ochutnal jsem vzorek a spokojeně se rozloučil. Nemohl jsem ovšem vynechat sedleckou kostnici a projít aspoň nejznámější místa Kutné Hory, Svatou Barboru, Vlašský dvůr (groš ručně ražený panem pregěrem mám dodneška schovaný, jenže je z hliníku). Pojist jsem šel do hospody „U Mědinků“. Pocit jako bych tady byl doma, vedl mě až k úvahám, proč jsem se nevyučil nezbedným bakalářem. Bylo ovšem nutno úsilovně stočit myšlenky k návratu, vlakovému spojení a zítřejšímu podání cestovní zprávy, neboť strohá realita nemá ráda poezii ani v náznaku.

Mezi plynoucími dny mi utkvěl jeden, kdy jsem objednával vylepení veletržního plakátu na rok 1961 v zahraničí. To bylo výsadou pražského podniku Rapid, do jehož předtištěného blanketu s řadou kolonek jsem uvedl potřebné a odeslal jej úřední poštou. Zmiňuji se o tom proto, že když jsme na jaře 1961 navštívili veletrh v Lipsku, zmínil se přímo na výstavišti náš generální ředitel dr. Kautský: „Mimo jiné by nebylo bývalo na škodu, kdyby tady visel tu a tam náš letošní plakát.“ Samozřejmě to bylo na mně a měl jsem z toho kobereček – telefonní urgenci v Rapidu jsem si prozřetelně natočil. Vyšlo najevo, že z naší objednávky si přečetli jen jeden řádek a Lipsko bylo až na tom druhém. Paní mě poučila, že jsou zvyklí mít každou lokalitu na zvláštní objednávce. Takže stačilo tento rozhovor přehrát a byl jsem z obliga. Vysvětlit, nač jsou na objednávkovém formuláři ty další řádky, nebylo v silách dotyčné referentky. Hle, z čeho všeho se skládá obyčejná profesionální předvídatost!

Ale ještě jedna zkušenost mi byla přána před příchodem našeho veletrhu v Brně (a dodávám hned, událost výjimečná, tehdy zcela nečekaná): byl jsem vyslán se spoustou našich propagačních materiálů na veletrh do Paříže, kde jsme měli účast. Sestručním-li to až na dřevě věci, úkoly byly nepatrné a s malou výjimkou jsem mohl všechno splnit v krátké době, takže mi zbylo na zájmy mimopracovní dost času, i když téměř žádné finance. Těch pár franků, o kterých jsem si myslel, že bych je mohl ušetřit, jsem vydal za desky s Annavourem, Leonem Ferré, Montandem a Edith Piaf, kterou se mi nepodařilo uvidět v Olympii – byla na operaci v USA a dlouho už potom nežila. Zato jsem viděl živého J. Tatiho ve dvou vlastnoústně komentovaných scénických pan-

tomimách. Byl jako ve svých filmech, vyjimečný (to jsem pokládal za ono pravé francouzské, dezorientován Jarryho Králem Ubu a jeho absurdní třeskutou logikou; až později jsem přijal za své, že Jacques Tati byl původem Rus a jmenoval se Tatyšev).

Ani tenkrát, kdy lístek na metro stál 40 centimů a dalo se naň jezdit kamkoliv, dokud jsem nevystoupil, nebylo jednoduché trávit bez peněz v Paříži volný čas. Do něčeho většího se pouštět nešlo a za týden to město poznat je myšlenka hodná předsedy Svazu optimistů, který hodlá například za dva týdny poznat Velkou Británii. Zkusil jsem obojí a jsem od té doby nezlomný skeptik. Ani to, že jsem zcela zdarma prošel Velké bulváry až na hřbitov Père Lachaise, ba ani návštěva montmartrského náměstíčka Place du Tertre, mě nezachránilo před poznatkem, že *takhle by to, zeti, nešlo, to radši konec*, jak praví Nonancourt v Labicheově Slaměném klobouku. Definitivně mi to objasnila návštěva kabaretu Échelle Jacob, kde se neplatilo vstupné. Jenže jediná sklenka grapefruitové šťávy přišla na sumu, která vstupné bohatě obsáhla. Program skončil a na další pobyt v útulném prostředí nebylo. A metro už nejezdilo a do bydliště byl pěkný kus. Pěšky. Nestačil jsem odmitat taxikáře, kteří možná dodnes vzpomínají na slušně oděného cizince znaveně kráčejičím po noční Rue de Vaugirard za kdožvíjakým cílem. Nepotkal jsem cestou jediného chodce a sám se tomu dodatečně divím, skýtal jsem snadný cíl, ale loupežníci nikde. Asi se nějak rozkfiklo, že nemám ani vindru. Důsledkem bylo, že jsem si půjčil od jednoho z brněnských montérů na naši expozici (ztěžka jsem mu to potom v Brně vrátil), a navíc jsem se přimkl k našemu veletržnímu stánku, díky jehož párkům a chlebu jsem přežil až do odjezdu. Naštěstí moje nároky byly minimální, ve městě jsem si pořizoval jenom tu a tam něco ovoce nebo v bistru chlebiček. Mělo to přesto zásadní důsledky pro můj další kulturní rozhled, protože právě před návštěvou tehdy zdarma přístupného Louvru mě přepadl případ natolik řídký, že jsem si netroufal to riskovat a jel jsem urychleně do penzionu. Tuto ztrátu jsem ani později nedohnal a asi už bez tohoto zážitku odejdu do nekonečných galerií, vždy volně přístupných na věčnost.

Návrat domů byl šťastný, vlídná celnice moje desky propustila bezcelně, takže jsem na ni později několikrát vzpomněl v případech zcela opačných, tedy spíše častých. Kupodivu jsem po této výjimečné cestě, kdy se mi zdálo, že to bude snadné, byl dost unavený, spíše psychicky než fyzicky, což údajně v součtu vyjde nastejno. Přesvědčil jsem se z první ruky, že franštinu, kterou jsem na gymnáziu miloval až do septimy (to jsme dostali jiného kantora, který bohužel byl schopen zošklivit žactvu cokoli, nač sáhl) a o níž jsem měl dojem, že ji alespoň zvukově dobře znám (můj otec ji učil na jiné škole a byl foneticky dokonalý), ve skutečnosti znám jenom velice povrchně a že mi schází slovní základna k trochu volnější debatě. To jsem zjistil obecně, jakož i fakt, že se v Paříži nikdy nemám na nic ptát žádné ženské, bez rozdílu věku, protože odpověď nebudu schopen zachytit a rozšifrovat (viz Villonovu baladu o zobáčku Pařížanek, je to na sto procent pravda) a že jediný, s kým se dá promluvit na úrovni, je policejní sbor.

Doznávám ovšem, že se moje konverzační schopnost zřetelně zlepšila při sklence červeného vína, které se mi dostalo v jednom bistru, kde jsem byl identifikován jako cizinec, ale podle výslovnosti nikoliv Anglosas či Němec. Protože stáli kolem samí páni přes čtyřicítku (někteří opásaní nářadím) a obsluhující rovněž měl na bedrech hádám tak pátý křížek, při slově Tchecoslovaquie jsme se rázem dostali ne na rováty, ale k zaprášené láhvi po čertech dobrého vínka, kterou dal na pult sám patron se slovy „C'est pour la maison“ čili „to je na účet firmy“. Vyšlo najevo, že si dobře pamatovali okolnosti mnichovského diktátu roku 1938 a že ještě stále z toho měli špatné svědomí, namísto pana Édouarda Daladiera, který to jejich jménem podepsal. Setkal jsem se při té debatě s dotazy nejrůznějšího druhu, mimo jiné i s otázkou, jestli je u nás francouzština zakázána ve školách. Možná ten dojem získali z faktu, že potkat tam tehdy někoho od nás bylo do té míry výjimečné, že došli až k takovému radikálnímu pocitu. Asi nečetli l'Humanité, orgán komunistické strany Francie, tehdy nesporně významnou tiskovinu, o nic méně promoskevskou než tisk u nás.

Bylo ovšem docela mimo možnosti mé tehdejší francouzštiny obstat v palebné kadenci jejich dotazů, měli i početní převahu. Mimoto jsem si ověřil důvodnost svého starého poznatku, že výhodné v takovém případě je zvolit jiný cizí jazyk nežli je mateřština spolubesedníkov. To neznamená, že bychom měli prosadit mateřštinu svou, nýbrž jazyk cizí pro všechny zúčastněné. Mám letitou zkušenost, že tím bývají dříve suverénní podílníci debaty silně znevýhodněni, když musí svoje vyjadřování maximálně zestručnit a omezit se jen na samotnou podstatu tématu. Je to neselhávající postup právě u mluvčích zvyklých na naprostou všemocnost mateřštiny. Najednou musí sahat hluboko do jakýchkoli pozůstatků nepříliš zaručených znalostí ze školy. Tohoto úskoku jsem ovšem nepoužil, když jsem se od začátku ozval francouzsky. Ve Francii by přitom byla zajisté stačila němčina, tehdy však stále ještě citěná jako mluva válečných okupantů. Dnes už to asi takové nebude; jde o vítané, ekonomicky žádoucí hosty – což je ovšem správné: *Žádný jazyk sám o sobě nikdy ničím nebyl vinen, na rozdíl od lidí, kteří byli jeho nositeli.*

Nevím, čím tehdy neúplatný čas (vele)trhnul, ale rekordně rychle skončily prázdniny a na dveře fukal třetí Mezinárodní strojírenský veletrh. No, nám se zdálo, že do nich spíše kope a že se to s takovou těžko stihne, atd., apod., jvzd.: jedna z prastarých definic praví, že slavnostní otevření je ono, kdy vpředu mluví oficiální řečníci a za jejich zády utíkají z placu technici, malíři se štaflemi a uklízečka s kýblem. Útvar propagace byl připraven dobře. To hlavní, výstavní katalog, byl hotov, tiskové středisko též. Vlastně jsem čekal, že budu zapojen právě v něm, ale dopadlo to jinak: Stal jsem se vedoucím pavilonu „O“, což je domov pro rozhlas, televizi a film, v našem případě Krátký film Praha. Všichni se v pavilonu vyznali od minula, znali svoje prostory a odkla-

diště lépe než já. Pokud jde o zúčastněná média, z těch jsem poprvé viděl jen filmaře, ostatní pracovníky jsem z velké části znal. Za BVV jsem tam byl sám, v předpokojí mé kanceláře byl „sekretariát“ se dvěma studentskými brigádníci, anglistkou Hankou Bartošovou a romanistkou Dášou Pírkovou. Na zbytek jazyků jsem zbyl sám a milosrdné nebe nade mnou. Stálými partnerskými návštěvníky byli z brněnského rádia nezapomenutelný redaktor vědy a techniky pro mládež Přemysl Matula, z televize Brno Luboš Popelka a z pražského Krátkého filmu ing. Ivan Vojta, syn herce Jaroslava Vojty, dost naň podobný, vesměs pracanti na svých místech stoprocentní a v jednání přímí a přesní.

Většinou se hned po ránu ztratili „do terénu“ za prací, takže jsem si jich moc neužil. Přesto se našly mezi těmito kamarády duše věrně zásadě, že se den má příslušně uvítat, a rád jsem jim dopřál kapku uvítacích tekutin – až naše záloha v tomto punktu dosáhla bodu nula a nezbylo než stav doplňovat za vlastní prostředky, což při tehdejších cenách docela šlo. Ovšem i při frekvenci hostů tak malé, jaká se jevila u nás, by takto nastavená denní spotřeba mohla ohrožovat přesnost myšlení a rozhodování, takže i to bylo nutno neztrácet ze zřetele. Opatrnost matka pohostinnosti.

(Bylo lze si jen stěží domyslet, čemu byli vystaveni pracovníci na vyšších místech, třeba na obchodním oddělení a na ředitelství. Věc se řešila ponejvíce tak, že se do hostovy skleničky nalila becherovka, do ředitelské stejně zbarvený čaj, jako se to dělá v divadle nebo při filmování. Jenomže jsem slyšel od údajně informovaných, že tácek – podle zákonů počtu pravděpodobnosti – přišel na stůl v obráceném gardu, takže po napití se rozpačitý návštěvník zeptal, má-li pan ředitel za to, že ona tekutina opravdu obsahovala alkohol. Musel prohlásit, že v to doufá a napravit pochyby gruzínským koňakem. Tehdy se ještě ona zlatavá vinná pálenka směla takto nazývat, než si francouzský region Cognac prosadil při de Gaullově moskevské návštěvě svůj názvoslovný monopol.)

Vlastně jsme se v tomto ohledu ocitli na suchu jenom jednou, to když nás navštívila asi sedmičlenná sovětská zájezdová skupina. Přivedl ji totiž můj známý z moskevské výstavy, se kterým jsem ozvučoval výstavní dokument. Vše vycházelo až do chvíle rozloučení, kdy onen můj jmenovec pravil: Náda prastiša, no my čuvstvujem tak, po dušam, što běz rjumki nět dóbravo puti! – A tak jsme rázem byli na dně.

Bylo by velmi optimistické očekávat, že si vzpomenu po půlstoleté pauze na všechny hosty pavilonu O. Ale dva z nich mi utkvěli dodnes. Ten první byl brazilský novinář (jméno jsem snad věděl tehdy, (snad!)), který k nám přijel možná blíže prozkoumat lidi, ze kterých po přeslici vzešel právě svou prezidenturu uzavřevší Juscelino Kubitschek de Oliveira; na jeho éru vzpomínají Brazilci dodnes rádi a s uznáním. Pan reportér byl celým pobytem a úrovní veletrhu velmi příjemně překvapen (což v prvé řadě napovídá, s jakým očekáváním se sem vydal) a přetlak jeho kladných emocí ho zřejmě přivál až do pavilonu s označením „ROZHLAS, TELEVIZE, FILM“. Kdyby byli naši po ruce a ne někde po areálu, mohlo se to hned odvysílat naživo. Rozloučil se slovy:

„I am very satisfied with all support you lent me – and thank you for the lesson.“ – Co tou „lekcí“ myslel, to jsme se mohli nanejvýš dohadovat. Spíš to možná něco naznačilo o množství a kvalitě informací o Československu v té rozlehlé, nepředstavitelné jihoamerické dálce.

Druhý z nezapomenutelných návštěvníků pavilonu O mě předem optimisticky naladil už svou vizitkou, ohlašující předsedu Státního výboru pro rozhlas a televizi Arménské SSR čili šéfa světově proslulého Rádía Jerevan. Můj rozzářený úsměv mu hned při vstupu prozradil vše, ale byl jsem natolik ukázněný, že jsem se tématu nekonečné série vtípů na účet jeho domovské stanice vyhnul. Byla to správná taktika; začal o tom sám. Už tento fakt dal tušit, že ho zřejmě zajímá, jakou pověst má fiktivní „odpovědná Rádía Jerevan“ v tuzemské žertéřské zásobárně. Zpočátku upozornil, že ty vtipy na Jerevan vymýšlejí „Moskviči“, ale že pouze svalují na Armény svoje vlastní prohřešky a rozhlasové lapsy. Když zjistil, že mluvím s bývalým hlasatelem, při skleničce rozlál a bez odporu přijal i můj názor, že za hrstmi nevinných vtípků lze najít překvapivě mnoho přesných satirických stfěl, často velmi nemilosrdných co do společenského dopadu. A to v jeho širší vlasti není vždycky běžné. Nedal to sice najevo, ale patrně si to myslel též, jen si to ve své funkci ani vzdáleně nemohl dovolit říct nahlas.

Když návštěva skončila, byl bych o ní mohl vydat komuniké, že jednající projednali otázky zajímající obě strany a v plné shodě posoudili jejich význam pro další spolupráci, přičemž se vydatně prochechtali k závěru, že život by bez neustálých záchovných dávek humoru nestál za zlámanou grešli a nejspíš by bídně zašel. Host mi na rozloučenou daroval další dotaz na Rádío Jerevan: „Što takóje polukondúktor? (polovodič) – Radio Jerevan otičájjet: „Polukondúktor, éto adín kondúktor na dva vagóna!“

Dny uběhly hladce a kupodivu bez jediné provozní havárie, ani vysílání z malého veletržního studia neutrpělo žádným zádrhelem, technici všech zúčastněných odvětví odvedli sto procent. A najednou tu byl poslední veletržní den: poslední návštěvníci odešli, ovzduší dočasně ztichlo, bylo to za námi. Sláva vlasti, hurá, naši vyhráli, éljen – prošli jsme bez ztráty kytičky, jak se pravilo v jedné televizní soutěži. Konečně jsme se sesedli a v klidu zapili nová přátelství, povzpomínali různých příhod, rozebrali a vysvětlovali vše, na co z provozu nebyl čas. Rozcházeli jsme se nikoli s pocitem ztráty, ale se samozřejmým pocitem, že se tu zase příště sejdem, protože to bylo fajn. Dobrý rozchod má nést v sobě příští setkání. Tož, aby bylo !

